[Gloss, top left]
de [illegible] quia erant arta ut dicit. Medicorum. i. e. frustra et in non fuit. vim.
et intelligo quod dicit non potest adiuvari ope medicorum sine periculo
corporali. alii non debet separari modicam molestiam de [illegible] ut dicit
[illegible]
[illegible] frigidi et sic nihil. xxxiii. q. i. sol. et c. aliquando et c. de ea
[illegible] vel si legitime cognita (?) redibitionis. ff. de edi. edic. [illegible]
mulierem ar. [illegible] i. e. presumptio [illegible]

Consultationi. et s. incredibile. quia cum dictionem recipit sine sciente
contraheret delens et indicabit. et nos iudicare debemus. g. de re-
[illegible] nisi [illegible] sic precepto iudicamus ar. ei. di. nolite
[illegible] puniretur [illegible] quis vetetur s. [illegible] non precepto est contrahere.
[illegible] s. i. e. sicut et dicit. g. c. p.

Laudabilem. et s. celebrata. aut post cohabi-
tationem nec sufficient cohabitare in deo
ut operam carnali operi. xxxiii. q. i.
de hiis requisisti frigiditate quod h'
de frigido id intelligo de maleficiato ut nisi ad terminum [illegible]
maxime [illegible] separatus est quod in
prohibitum [illegible]

[Main text, column 1]

[illegible]
viro sit sua muliebris et instru-
mentum eius impeditum ita quod
viri ei commisceri non possit. Illud quoque quod
si iuvenem illud invenit a natura
caruerit, nisi ope medicorum poterit ad-
iuvari, viro aliam accipien-
di liberam tribuas facultatem.

Lucius III.

Consultationi tue qua nos consu-
luisti utrum femine clause
impotentes commisceri maribus
suis possint contrahere, et si contrahunt
debeant rescindi, taliter respondemus quod
licet incredibile videatur quod ali-
quis cum talibus contrahat matrimo-
nium, tamen ecclesia consuevit in consimilibus
iudicare, ut quas tanquam uxo-
res habere non possunt, habeant
ut sorores. Celestinus III.

Laudabilem et s. requisisti quan-
tum tempus indulgendum
sit naturaliter frigidis ad experien-
tiam copule nuptialis, et s. super
hoc in presenti consultatione senti-
mus ut a tempore celebrati coniugii
si frigiditas prius probari non
possit cohabitent per triennium.
quo elapso si nec tunc cohabitare
voluerint, et [illegible] [illegible]
[illegible] per iustum iudicium. Si
de viro probare potuerit quod cum
ea cohire non possit accipi-
at alium. Si autem ille aliam ac-
ceperit, separentur. Quod si ambo con-
senserint simul esse, vir eam et
si non ut [illegible] [illegible] ha-
beat ut sororem. Si autem quod viri
quod se invicem cognoverint,
ambo [illegible] [illegible] vii. manu
propinquorum vel vicinorum bone
fame si propinqui defuerint tac-
tis sacrosanctis evangeliis

[Main text, column 2]

IIII
Deposuit iurando. neque vir et mulier iurare debent et fide bona dederunt operam copule et
carnali per triennium et una caro effici potuerunt propinqui iurabunt [illegible] quod cre-
dunt eos verum iurasse ar. et de privata. quod
[illegible] alii [illegible] fide iuraverunt
Redire cum per frigiditatem separantur sed si per maleficium. xxxiii. q. i. si per sortiarias

Fraternitatis. et s. matronas talibus credendum est si honeste sint et probe mater illa
ff. de ventre inspiciendo. l. i. iuxta. et s. de probat. proposuisti et c. causam et s.
c. p. [illegible] in talibus sepe fallitur. xxvii. q. i. [illegible] cum in hoc casu non requiretur
[illegible] propinquorum sicut in frigiditate ut s. c. p.

[illegible] [illegible] dixit quod renuentem p-
[illegible] copulam [illegible] esse et
ea fuissent et [illegible] quod in
[illegible] valeat ad seculum [illegible]
convolare. Verum si ille aliquid dixerit,
tunc hi qui iuraverant
rei periurii tenebuntur, et parochia-
ni cogantur ad priora coniu-
gia redire. Lucius III. Anti-
siodorensi episcopo.

Fraternitatis tue litteras recepimus
continentes, quod O. mulier quandam
viro nominato nupsit, cum quo per
multos annos morata non po-
tuit carnaliter ab ipso cognosci.
Licet autem per archiepiscopum tuum
super hoc fuisses edoctus, tamen
volens huius rei certitudinem ple-
niorem, quasdam mulieres honestas, pro-
vidas et prudentes, et ho-
nestatis ad eam presentiam
evocasti, districte iniungens sub
periculo animarum ut mulierem
ipsam prudenter inspicerent et
requirerent diligenter utrum
idonea esset ad viriles am-
plexus, que tandem in fide sibi
a te [illegible] asseruere constanter quod eadem
numquam posset esse mulier apta,
quoniam ei deerat femi-
neum instrumentum. Vir autem ipsam
et virum divortium cele-
brasti, mulierem induxisti
ut ad aliquam religionem se
transferret perpetuam continenti-
am servaturam, et viro licen-
tiam tribuisti, ut uxorem du-
ceret quam sibi cupiebat.

Contigit autem quod mulier
invenit qui se ac sibi [illegible]
raret, et abiciens continenti-
am [illegible] [illegible]. Lator presentium

[Gloss, right margin]
districte. per iuramentum sed non est remittendum iuramentum
ubi testibus ne aliquid in fraude [illegible] dicetur. g. de
eo [illegible] g. [illegible] s. ea et s. [illegible]

potuit esse. g. hic sed potuit probari cum sit negativa
sic potuit probari dando quod sed mulier careret membro
apto ad copulam carnalem quod licet negativa probatur
g. de elec. bone dem. [illegible]

deerat et s. [illegible] quod non deest est quod inutile. g. de termi.
inter corpora. et ff. quod [illegible] i. l. [illegible] et quod [illegible]
hec actionem quia [illegible] inutilem ff. de dolo nam ut et g.
deberet [illegible] olim nobis ar. g. de sol. c. pl.
Invenit non dicit quod medicum vel alium

[Gloss, left margin]
Fraternitatis. ar. quod [illegible] posset per [illegible]
dimetur non [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] vel [illegible] carnali [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

Iustum iudicium. et s. [illegible] vel [illegible]
[illegible] corpus ar. g. de probat. propo-
suisti et s. [illegible] separentur per [illegible]
frigiditatem secus si per maleficium
xxxiii. q. i. si per sortiarias

[illegible] si ambo vel solo [illegible] mulier
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ar. g. de eo cum dup.
[illegible] c. i. et [illegible] de legit. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

iuramenta ar. i. c. et s. [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

[Later annotation]
Laudabile. Quod frigiditas [illegible] separari et si non potest constare de frigiditate [illegible]
[illegible] et cohabitare non potuerint [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de impotentia coeundi [illegible] constat separari alias [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] operam carnali copule et non potuisse [illegible] [illegible]
Fraternitatis tue. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] esse decepta

fo[l]. — 215
— 97 [illegible]
[illegible] — 312
[illegible] — 142

Divinum miraculum. arg. quod nullum maleficium est perpetuum cum possit removeri per divinum miraculum. Saltem per illum qui ipsum induxerit quia quod est ligatum dissolubile est [illegible] demum [illegible] nupciat [illegible] tem illud ca. si per sortiarias. xxxiii. q. i. ut quidam dicunt [illegible] dicit quod aliud est [illegible] allegatum [illegible] infirmus ut [illegible] allegata et aliud ubi [illegible] allegatur maleficium ut in ca. [illegible] si per sortiarias et [illegible] [illegible] fuit ca. falsa ut postea apparuit [illegible] postea restitui viro ar. [illegible] de re. iudi. [illegible] consanguinei ad hanc causam refertur [illegible] attendunt quod impedimentum [illegible] potest dici quod maleficium est per-petuum ex quo [illegible] cohabitavit viro per triennium et dedat operam copule carnali non potuit omnis [illegible] perpetuum impedimentum et possunt separari et alii nubere ut [illegible] si per sortiarias [illegible] quia potest aliquis maleficiatus cum una et non cum alia et hic intellige de maleficio quod precessit matrimonium. nam [illegible] matrimonium [illegible] si [illegible] impedimentum non [illegible] separari. xxxii. q. vii. [illegible] et q. v. [illegible]

[illegible] Summi no. [illegible] xxxiii. q. ii. Cum per bellicam et [illegible] de divor. Gaudemus. Amodo [illegible] revelata [illegible] fuit uxor primi solutum. ar. [illegible] sumpto [illegible] [illegible] absque corporali periculo et c. et [illegible] ar. [illegible] [illegible] [illegible] de testibus cum [illegible] ydonea probari. et certe non similiter [illegible] [illegible] nomine [illegible] esse solutam [illegible] illam [illegible] viro [illegible] debe- at [illegible] non [illegible] intellige [illegible] distinctione [illegible] an sit gravi pe- riculum si reddatur apta [illegible] Non est facile. quia nescitur an [illegible] apta primo viro et [illegible] aliquo [illegible] non potest [illegible] per experientiam [illegible] [illegible] de do. applicentur cum sint concordantes

2 7 903

132 903

1469 03

Copulari periculo. [illegible] grave periculum timetur non est matrimonium. [illegible] levi periculo potest removeri [illegible] [illegible] per errorem. excusat [illegible] de sen. ex. [illegible] et intellige quod error [illegible] in [illegible] corporis in quo [illegible] decepte fuerint quia manus et oculus obstetricum sepe fallit [illegible] de [illegible] et xxvii. q. i. [illegible] et sic [illegible] quod [illegible] per errorem lata [illegible] non est [illegible] revocatur si error probabilis postea detegatur [illegible] [illegible] significationibus [illegible] de [illegible] [illegible] quod [illegible] per errorem [illegible] non transit in rem iudicatam [illegible] revocari quandoque [illegible] deceptam fuisse ut [illegible] de re iudi. [illegible] consanguinei et [illegible] Erat illi [illegible] primo viro a quo fuit separata. Cuius similis [illegible] xxx [illegible] q. i. [illegible] [illegible] hic c. quod si [illegible] non possit eam cognoscere sine gravi periculo quod non sit reddenda primo viro [illegible] potest [illegible] si viri reddita sit apta primo [illegible] quia non fuit matrimonium [illegible] viii. [illegible] Remaneat. quia si ingressa fuit et professa statim soluti fuit matrimonium. Si quod fuit [illegible] [illegible] si ingressa fuit [illegible] quia sicut ad [illegible] redire [illegible] Redire ad virum [illegible] Alioquin [illegible] si non transivit cum effectu. Devoto. sollempniter [illegible] votum [illegible] intellige fornicata cum [illegible] non potuit per votum sollempne. Fornicatio. quia si legitime [illegible] illud [illegible] non possit nec [illegible] talis for- nicationis possit repelli a viro ar. [illegible] de divor. Gaudemus immo [illegible] quod nullam fornicatione [illegible] potest nullam [illegible] iniuriam fecit [illegible] intendebat facere viro quia fornicata fuit [illegible] luta adulterium non committitur [illegible] dolo xxxii. q. ii. [illegible] [illegible] de adulteriis [illegible] Item si [illegible] sunt separati per sententiam [illegible] postea alter eorum fornicetur minorem iniuriam committit et minus peccat. xxxii. q. vii. [illegible] postea per primam fornicationem non fuit apta [illegible] viro [illegible] forte non permissio [illegible] illam solam [illegible] ei opponere cum reddita fuit apta viro que postea secuta est quia [illegible] reddita [illegible] [illegible] ar. [illegible] de [illegible] apostolice [illegible] dici quod sic ex futuro eventu apparet [illegible] [illegible] matrimonium ut [illegible] Sic ex futuro eventu [illegible] fuisse [illegible] iniuriam [illegible] viro [illegible] de captivis et [illegible] [illegible] cedo [illegible] quid si [illegible] coitum cum [illegible] repetit eam [illegible] est ei reddenda et si non invenit eam aptam est retinenda [illegible] et [illegible] coitum [illegible] et [illegible] finitum ut dicit Jo. [illegible] usque ad [illegible] et non [illegible] restituit [illegible] Remanere [illegible] cum [illegible] fervende quia [illegible] non [illegible] ii. q. vi. [illegible] et [illegible] nobis.

Exfuturo. sic [illegible] de rebus dubiis [illegible] sunt et [illegible] petatur [illegible] et [illegible] qui potiores [illegible] [illegible] ad [illegible] non intelligatur [illegible] matrimonium [illegible] et [illegible] dicit quod in dubio [illegible] an sit matrimonium cum [illegible] intellige [illegible] quod nunc [illegible] incipiat esse matrimonium cum [illegible] cum incipiat esse matrimonium [illegible] cum incipit [illegible] esse apta [illegible] fuisse matrimonium. [illegible] si futurus [illegible] Sicut [illegible] et [illegible] de [illegible] do. [illegible] cum [illegible] quod qui [illegible] non facit non [illegible] novam [illegible] eam que erat [illegible] et [illegible] xiii. q. i. de his [illegible]

Mire [illegible] adhuc integra. et intellige quod [illegible] viri potens [illegible] potest [illegible] esset virgo [illegible] viri [illegible] [illegible] de [illegible] sig. [illegible]

Cognoscendi. [illegible] allegabatur [illegible] maleficium [illegible] et [illegible] ad alias et non frigiditatem [illegible] quis est frigidus [illegible] et quod ad omnes est frigidus cum impedimentum [illegible] precedat ar. [illegible] maleficiatis ut [illegible] unde [illegible] [illegible] de maleficiatis per triennium debe- nt separari et [illegible] transire [illegible] xxxiii. q. i. si per sortiarias [illegible] [illegible] ut [illegible] laudabilem et xxxiii. q. i. de his requisiti

Iurando [illegible] [illegible] credendo per collusionem [illegible] [illegible] de eo qui cog. consan. [illegible]

Fidedignis. [illegible] de [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ex [illegible] [illegible]
se [illegible] [illegible]
[illegible] utrum videlicet [illegible]
ci voto ac verbo solemniter arcti-
ve ad religionem transierit
ut promisit. an contra promissionem
in domo remanserit. et quia ver-
sus illas fecerit reservari. verum
videlicet artificio medici an con-
cubitu viri. seu alio quolibet mo-
dos tamen perspicaciter attendentes
quod impedimentum illud non
erat perpetuum quod per divinum
miraculum post opus humanum
absque corporali periculo potuit re-
moveri. similiter dicimus per erro-
rem licet probabilem nouimus
esse placitum. cum pateat ex post
facto quod ipsa cognoscibilis extitit
illi. cuius [illegible]. et ideo
inter ipsam et primum virum dici-
mus matrimonium extitisse. quia inter
eam et praedictum W. matrimonium non
esse censemus. eosque perpetuus
separari admonemus. et si praedicta
mulier ad religionem transi-
vit. primus vir qui non cogno-
vit eamdem cum ea remanere
esset cum quo postmodum esse
auctoritate [illegible]. alioquin ea
[illegible] ad illam redire
cum quo primo [illegible] si se voto
[illegible] [illegible] ad con-
tinentiam observandam [illegible]
[illegible] [illegible]
fornicatam fuisse. vel quod se for-
nicatione alii viro coniunx
erit. ut [illegible] fornicationis
eius vel [illegible] declarat
[illegible] simplici ver-
bo promisit se continentiam ser-
[illegible] et postea in aspectu
ecclesiae nupsit memorato W. quidam
articulus est dubitabilis exortus.
[illegible] non debet quod fornicata
tur cum illo. sed alius non dicitur
illo aliquatenus remanere.

P. Sed quaestionem illam voluit esse solu-
tam quae quaeritur. utrum ea quae adeo
arcta est. ut nulli possit carnali-
ter commisceri nisi per incisionem arte
sibi vel violentia inferatur. non
solum levis sed forte cum gravis
ut ex ea mortis periculum timeatur.
ad virum cohabendum debeat separa-
ri [illegible] Sibi ita quae
viro cui nupserat adeo arcta
est. ut nunquam ab eo valeat deflo-
rari. si ab eo per iudicium ecclesiae
separata nubat alii cui arcta non
sit. et per frequentem usum facta red-
datur apta primo. utrum debeat
ad eum redire cum quo prius fuerat
contraxerat coniugale. De talibus autem non
est facile iudicandum. cum finale
iudicium pendeat ex futuro

Honorius III.

[L]itterae vestrae nobis exhibitae continebant.
quod cum eam [illegible] quam [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] nobis fu-
isset [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] proposuit quod cum octo annis
elapsis [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] eidem adhuc
integra permanebat. eo quod [illegible]
[illegible] non habebat potentiam co-
[illegible] [illegible]
celebrari. [illegible] [illegible]
quod illam nunquam cognoverat. tamen
[illegible] potentiam cognoscendi
alias asserebat. vos [illegible] [illegible] con-
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] fidedignis ac

BIBL. UNIV. HELS. MSCR.

[illegible gloss]

preciare. ut putat in utrinque infirmitatis fervore laborans. sane nimis paciebatur extrinsecus vel in annis tam teneris constitutus. quod ad consummationem talium eius etatis sufficere non valebat. seu alia causa legittima fuit impeditus. eius accusatio debet audiri quoniam cum rationabiliter presumatur quod denunciationem publice factam idem existens in ipsa diocesi minime ignoraverit. tamquam suspectus est procul dubio repellendus. nisi ipse firmaverit iuramento quod postea didicerit ea que obiecerit. et ad hoc ex malicia non procedat. quia tunc etsi didicisset ab illis qui denunciationis tempore siluerunt. claudi non debet eidem aditus accusandi. quoniam etsi ab impeticione sit culpa de silencio tali contracta illos excluderet. iste tamen a non iniret cum culpabilis non existat. Ex concil. apud Warmaciam. de divortiis.

[S]i qua mulier in mortem mariti sui cum aliis consiliata est. et ipse aliquem illorum se defendendo occiderit. potest ipse post mortem uxoris si voluerit aliam ducere. [illegible] insidiatrix penitencie absque spe coniugii iteri subiecta. Alex. iii.

[Q]uesivit a nobis ... fraternitas tua. quod mulier pro furto vel alio crimine viri sui nisi fidei sive religionem corrumpere velit. ab eo separari non debet. Verum si coniugem suam ad infidelitatem aut heresim traxerit. a viro poterit separari. tamen quod ei nubere alii non licebit. quoniam licet separentur semper tamen coniuges erunt. In iuris quoque presentis serie forma servetur. [I]dem Ambianensi episcopo.

[P]orro de comite Pontivi qui B. uxorem suam absque iudicio ecclesie dimisit. quia eam cognatam fuisse uxoris defuncte proponit. precipimus ut cognoscatis. quod si est parentela esset publica et notoria. absque iudicio ecclesie ab ea non potuit separari. quare ipsum ad eam recipiendam que petit restitutionem ipsius districte compellatis. quod si recipere noluerit eum et supra ductam vinculo excommunicationis astringatis. [C]eterum de H. qui cognatam suam duxit uxorem. dicimus quod non apparentibus accusatoribus et parentela manifesta seu publica existente. quod credibile non est. nisi esset in primo gradu vel secundo tum officium interest matrimonia illa adhibita cautione dissolvere. que illicite contracta noscuntur. [I]dem.

[S]ignificasti quod quidam uxorem suam sine iudicio ecclesie dimisisse pro eo quod suggestum sibi fuerat ipsam incestum cum quodam suo consanguineo commisisse. unde fuit pro hoc excommunicationis affectus. Verum mulier non genuit sed sobolem de alio viro suscepit. nunc postulat viro restitui. asserens se ab ipso iniuste dimissam et eundem sibi materiam adulterandi dedisse. Consultationi tue taliter respondemus. quod si notorium est mulierem ipsam adulterium commisisse. ad eam recipiendam prefatus vir cogi non debet. nisi constaret ipsum cum alia adulterium commisisse. [I]dem.

[illegible gloss]

[illegible marginal notes]

Ex litteris tuis accepimus quod W. quondam duxit uxorem, qui pluribus temporibus fuere gaudentes, proponebat. N. idem W. quod illam per uiolentiam sibi illatam metu est mediante duxisset. Et tandem uir uxorem suam super crimine fornicationis in iure conuenit, que nesciatur que ducta ipsum cepit publice confiteri, quod cum uir ei negaret in uiciis prudens crimine compulsa est incurrere memoratum, eisque a te finaliter diligentius ammonitis ne ad suggestionem alicuius illud tam turpe committere proponeret, ipsa id manifeste asserebat. Sane tu quouis capitulo tuo cum ex eorum consilio utrique priuatim continentiam in uniuersis obseruandam, ita quod caste uiuerent, iniunxisses, segregati memoratus W. furtim cum alia sponsalia et nuptias contrahere celebrauit. Verum cum super hiis inquirere laborares, suspendens W. rei seriem explicans et exponens ad audientiam nostram se appellasse. Unde fraternitati tue mandamus quatinus si res ita processerit, prelibatum uirum ad legitimam uxorem redire compellas.

V. Urbanus III Florentino episcopo.

De illa que a uiro suo labente in heresim ipsius consortium suo iudicio esse declinauit, unde nobis quod intimasti si ea in decentem discessit, ut lapsus in heresim tedio prioris et confusione affectus se ab ea tempore suo quereret, et cum reuersus fuerit est reddenda, quod est si reuiti nolunt compellatur. Si uero iudicio ecclesie ab eo recessit, ad recipiendum eum in illa non est compellenda.

I. Innocentius III Tiberiensi episcopo.

Quanto te nouimus in canonico iure peritum, et cetera. Sane tua fraternitas intimauit quod altero coniugum ad heresim labente qui relinquitur ad secunda uota desiderat conuolare, quod utrum possit fieri per tuas nos duxisti litteras consulendos. Nos igitur consulentes distinguimus, licet quidam predecessor noster sensisse aliter uideatur, an ex duobus infidelibus alter ad fidem catholicam conuertatur, uel ex duobus fidelibus alter labatur in heresim uel decidat in gentilitatis errorem. Si enim alter infidelium coniugum ad fidem catholicam conuertatur, altero uel nullo modo uel non sine blasphemia diuini nominis uel ut eum pertrahat ad mortale peccatum ei cohabitare uolente, qui relinquitur ad secunda si uoluerit uota transibit, et in hoc casu intelligimus quod ait apostolus: si infidelis discedit discedat, frater enim uel soror non est seruituti subiectus in huiusmodi, et canonem etiam in quo dicitur contumelia creatoris soluit ius matrimonii circa eum qui relinquitur. Si uero alter fidelium coniugum uel labatur in heresim uel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus quod in hoc casu is qui relinquitur